

Nr 5.

Ankom till riksdagens kansli den 22 juli 1914 kl. 12 m.

Andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 5, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag i fråga om åtgärder till främjande av vetenskaplig forskning och undervisning i publik och privat internationell rätt.

I en inom andra kammaren av herr *Adelswärd m. fl.* väckt motion nr 43 hemställes, att riksdagen ville besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta verkställa utredning rörande inrättande av en lärostol i publik och privat internationell rätt eller vidtagande av annan lämplig åtgärd till befrämjande av vetenskaplig forskning och undervisning i ifrågavarande ämnen samt för riksdagen förelägga det förslag, vartill utredningen må kunna föranleda.

Beträffande motiveringen tillåter sig utskottet hänvisa till motionen.

I sammanhang härmed har utskottet att meddela, att utskottet delgivit ett beslut av första kammaren över dess första tillfälliga utskotts utlåtande i anledning av en motion i första kammaren, väckt av herrar *Wavrinsky* och *von Geijer* och av samma lydelse som herr *Adelswärds* ovannämnda motion i andra kammaren.

Första kammarens första tillfälliga utskott hade avstyrkt bifall till förenämnda motion, därvid åberopande följande motivering:

»Uppenbarligen måste det vara av stor betydelse för ett land, att inom detsamma finnas personer med sådan insikt i de internationella rättsfrågorna och de regler, som normera dessa, att det egna lan-

Första kammarens första tillfälliga utskott.

dets mellanfolkliga såväl förpliktelse som rättigheter bliva vederbörligen iakttagna och bevakade. I samma mån som utvecklingen medför en till allt flera områden sig sträckande ömsesidighet av rättigheter och förpliktelser, i samma mån blir givetvis också nyttan och nödvändigheten av en fördjupad forskning och förbättrad undervisning i vetenskapen om den internationella rätten allt större, detta såväl vad angår den publika internationella rätten, d. v. s. folkrätten eller sammanfattningen av de rättsregler, som bestämma de särskilda staternas förhållande till varandra, som ock den privata internationella rätten eller sammanfattningen av de rättsregler, efter vilka bestämmes staternas inbördes behörighet med avseende på vilket lands lagar och vilket lands myndigheter som skola äga kompetens att reglera borgerliga rättsförhållanden.

Betydelsen av den internationella rätten har också, såsom i den motionen åtföljande P. M. framhålles, i utlandet blivit så känd och erkänd, att frågan om upprättandet av professorer särskilt i internationell rätt eller viss del därav mångenstädes står på dagordningen. Redan nu finnas dock vid de olika ländernas universitet dylika lärostolar upprättade. Då det syntes utskottet vara av en viss betydelse, att de i utlandet rådande förhållandena i förevarande avseende belysas, vill utskottet i korthet redogöra för desamma.

Vad först Nederländerna beträffar, så är ämnet där knutet till icke mindre än nio lärostolar, och av dessa äro två, en i folkrätt och en i diplomatiens historia, icke förbundna med annat ämne. Belgien har vid vartdera av universiteten i Lüttich och Brüssel en lärostol i folkrätt såsom ensamt ämne och dessutom finnas vid de olika universiteten fyra professorer och en e. o. professur i internationell rätt — eller någon del därav — i förening med andra ämnen. I Schweiz finnes vid Gènes universitet en särskild lärostol i folkrätt och vid Zürichs en i privat internationell rätt, varjämte internationell rätt eller delar därav i kombination med andra ämnen tillhör nio ordinarie och två e. o. professorer. I Tyskland finnas en mängd lärostolar i internationell rätt. I regeln förekommer ämnet kombinerat med andra ämnen. I Bayern finnas professorer i internationell rätt vid samtliga dess tre universitet, nämligen i Erlangen en, i München ej mindre än tre, två ordinarie och en e. o. ordinarie, samt vid Würzburgs universitet en. Ämnet är emellertid överallt starkt kombinerat. Vid Badens båda universitet finnas två lärostolar i internationell rätt, en i Freiburg och en i Heidelberg; den förra omfattar folkrätt jämte tvenne andra ämnen, den senare allenast folkrätt

och privat internationell rätt. I Preussen ha samtliga de tio universiteterna utom ett lärostolar i internationell rätt — jämte andra ämnen — och några av dem två. Vid Berlins universitet finnes en e. o. professur uteslutande för folkrätt.

I Frankrike har man synnerligen väl sörjt för undervisningen i den internationella rätten. Kombinationerna med andra ämnen förekomma mera sparsamt och vid flera universitet har ämnet två eller flera representanter. I Paris finnas således tre lärostolar i internationell rätt. Två representanter för ämnet finnas vid Université D'Aix Marseille samt vid universiteterna i Nancy, Montpellier, Lille, Toulouse, Lyon, Poitiers och Rennes. Vid de fyra sistnämnda universiteterna förekommer ämnet vid den ena professuren beträffar kombinerat, vid de övriga såsom ensamt ämne. Vid vardera av universiteterna i Grenoble, Bordeaux samt i Caen har den internationella rätten eller någon del därav sin särskilda professur. I Dijon finnes en lärostol i publik internationell rätt jämte ett annat ämne.

Vad Italien beträffar, så finnas i Rom, Neapel, Genua, Modena, Sassari, Siena, Turin, Bologna och Pavia en lärostol i internationell rätt såsom ensamt ämne och i Neapel dessutom en professur i diplomatik och traktaternas historia, i Padua, Cagliari, Pisa och Parma en professur i folkrätt, i Urbino, Palermo, Camerino och Catania en lärostol i internationell rätt jämte andra ämnen samt i Messina, Perugia och Macerata en professur i folkrätt i kombination med andra ämnen. I allt finnas sålunda i Italien icke mindre än tjuguen lärostolar i internationell rätt eller delar därav och av dem äro blott sju förbundna jämväl med andra ämnen.

I Spanien finnas vid Madrids universitet två professorer i ämnet och vid universitet i Coimbra (Portugal) en, samtliga dessa tre utan ämneskombination. Vad Balkanstaterna beträffar, så finnas i Bukarest två lärostolar i ämnet, i Sofia en, samtliga utan kombination med andra ämnen, och vid Belgrads två, varav den ena uteslutande i folkrätt och den andra i folkrätt jämte ett annat ämne.

I Nordamerikas förenta stater har den internationella rätten en del lärostolar, bl. a. i Philadelphia och New York, där ämnet förekommer utan kombination med andra ämnen. Vid universitetet i Buenos Aires i Argentina, slutligen, finnas tre lärostolar i internationell rätt, varjämte även vid ett par andra sydamerikanska universitet dylika lärostolar finnas upprättade.

Om det sålunda icke kan förnekas, att flertalet andra länder ha utom-

ordentligt väl sörjt för studiet av den internationella rätten, bör dock icke förglömmas, att i vårt land med dess mindre resurser ämnet är knutet till icke mindre än sex lärostolar och att vi följaktligen ingalunda kunna anses i förevarande avseende vanlottade.

Utskottet vill dock icke bestrida, att den av motionärerna ifrågasatta professuren i enbart internationell rätt skulle ha sin stora betydelse såväl ur vetenskapliga som rent praktiska synpunkter.

Vad särskilt de förstnämnda beträffar finner utskottet de av motionärerna anförda skälen mycket beaktansvärda. Ytterligare vill utskottet i detta sammanhang endast framhålla, hurusom det komme att lända även övriga ämnen, med vilka den ena eller andra grenen av den internationella rätten kombinerats, till gagn, om den föreslagna åtgärden bleve genomförd, då därigenom den nuvarande splittringen och därur härrörande olägenheter bleve minskade.

Den praktiska nytta, som en särskild professur i ämnet enligt motionärernas förmenande skulle medföra, torde bliva ganska beaktansvärd men är i väsentlig mån beroende av de rent personliga egenskaperna hos ämnets målsman, då nämligen en aldrig så rik litteratur på vårt språk eller den grundligaste beläsenhet i ämnet icke enbart lärer vara tillfyllest att tillförsäkra vårt land det gagn, som av det mellanfolkliga utbytet på hithörande områden står att vinna. En för ämnet utpräglad begåvning och tillika grundliga insikter jämväl i inhemsk lag torde vara oundgängliga förutsättningar för att innehavaren av en lärostol i enbart internationell rätt skall kunna fylla sin uppgift.

Utskottet vill också ifrågasätta, huruvida någon avsevärd fördel skulle komma den enskilde praktiske juristen till godo genom vidgade kunskaper i internationell rätt. Utskottet finner därför knappast något skäl att, såsom genom den ifrågasatta professuren utan tvivel skulle bliva fallet, ytterligare betunga de juris studerandes redan nu så tidskrävande studier.

Förutom vad som sålunda torde motsäga motionen, kan utskottet icke finna, att omständigheterna för närvarande påkalla, att en professur upprättas i ett ämne, åt vilket hittills så få ägnat något mera ingående studium. Det torde vara fara värt, att en sådan professur, i brist på kompetenta sökande, skulle för lång tid bliva obesatt.

Vad utskottet sålunda ansett sig böra erinra om, torde dock icke verka till hinder för, att, då en vetenskapsman med särskilda förutsättningar i förevarande avseende finnes att tillgå, en personlig professur i ämnet inrättas.»

På ovannämnda grunder hemställde första kammarens första tillfälliga utskott, att berörda motion icke måtte föranleda någon första kammarens åtgärd.

Under överläggningen i första kammaren yrkades dels att vad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock, av herr *Hjärne*, att riksdagen i anledning av förevarande motion ville besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta verkställa utredning rörande vidtagande av lämpliga åtgärder till befrämjande av vetenskaplig forskning och undervisning i ifrågavarande ämnen samt för riksdagen förelägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda. Kammaren fattade sitt beslut i överensstämmelse med det sistnämnda yrkandet.

*Första kam-
marens beslut.*

Av de upplysningar, som erhållits i motionen och dess bilaga, samt av vad utskottet ytterligare inhämtat, framgår tydligt önskvärdheten av att genom statens försorg ökade möjligheter beredas för en fördjupad forskning och förbättrad undervisning i internationell rätt. Alldeles ousämbärliga äro givetvis grundliga kunskaper på detta område för de personer, som hafva till uppgift att förbereda konventioner eller andra överenskommelser av internationellt rättslig natur. Men även för vårt lands representanter vid de mångahanda internationella kongresser, som nu för tiden hållas, måste det vara av stor betydelse att äga kännedom om de internationella lagar och regler, som framvuxit ur nationernas behov av samverkan i den andliga och materiella utvecklingen och som ordnande ingripa i denna samverkan. Vidare torde icke sällan inom administrationen framträda behov av upplysningar rörande internationella rättsfrågor, och, enligt vad som upplysts, måste även domare och enskilda praktiserande jurister stundom handlägga ärenden, vilkas bedömande och avgörande kräva större insikter på detta område, än den nuvarande juridiska universitetsundervisningen avser att bibringa. I motionen framhålles dessutom, att jämlikt villkoren för inträde i utrikesdepartementets tjänst attaché bör under den föreskrivna provtjänstgöringen genom fortsatta studier utveckla och förvärva insikter i bland annat folkrätt och för sådant ändamål så vitt möjligt deltaga i kurser och annan praktisk eller teoretisk undervisning, varefter vederbörande underkastas prövning för en särskild antagningskommission.

Utskottet.

Det synes utskottet sålunda föreligga ett behov av att sådana åtgärder vidtagas, som i motionen påyrkas, och med den stegrade samfärdseln mellan vårt land och andra nationer torde detta behov göra sig allt kraftigare gällande. I denna uppfattning har utskottets stärkts såväl av den utredning, som lämnats i första kammarens första tillfälliga utskotts här ovan anförda utlåtande, som av överläggningen i ärendet i första kammaren.

Undervisning i internationell rätt meddelas visserligen i vårt land från två lärostolar i Uppsala, en i Lund, två vid högskolan i Stockholm och dessutom vid sjökrigsskolan, men ämnet är sammankopplat med en del andra i och för sig mycket omfattande ämnen, och den tid, som de juris studerande anslå åt detta ämnes studium, torde i allmänhet vara jämförelsevis liten. Enligt professor Reuterskiöld finnes i vårt land knappast någon egentlig handbokslitteratur i ämnet, vilket i sin mån medför, att förmågan att hitta rätt i den vidlyftiga utländska litteraturen måste bliva föga utvecklade.

Utskottet anser, i likhet med första kammarens första tillfälliga utskott, att »den av motionärerna ifrågasatta professuren i enbart internationell rätt skulle ha sin stora betydelse såväl ur vetenskapliga som rent praktiska synpunkter». Att härigenom de juris studerande skulle behöva ytterligare betungas, tror utskottet icke böra befaras, då ju möjligen skärpta fordringar i avseende på ifrågavarande ämne skulle kunna motvägas genom lättnader i fordringarna på andra håll. Den invändningen, att så få hittills ägnat ämnet något mera ingående studium, varför professuren i brist på kompetenta sökande skulle för lång tid bliva obesatt, synes icke vara tillräckligt skäl för ett avstyrkande. Om för närvarande ingen svensk vetenskapsman finnes med sagda kompetens — något som utskottet icke kan yttra sig om — borde väl intet hindra, att till professuren kallades en framstående utländsk vetenskapsman. För övrigt skulle otvivelaktigt ett bifall till motionen verka sporrande på svenska jurister att förvärva sig dylik kompetens.

Nu har emellertid första kammaren redan bifallit ett mera allmänt hållet skrivelseförslag, och utskottet vill icke bestrida, att undervisning i internationell rätt kan främjas även på annat sätt än genom inrättande av en professur i ämnet. I detta hänseende hänvisas till följande beaktansvärda uttalande av professor Hjärne i första kammaren:

»I främmande länder har man anställt experter icke blott i utrikesdepartementen utan också i andra ministerier och i ämbetsverken, experter,

som äro hemmastadda på den internationella privaträttens och folkrättens område. Likaså finns det i åtskilliga länder hela institut, som hava till uppgift att bearbeta ämnen, fallande inom dessa rättsområden. Huvudsaken är icke att befordra vissa personer utan framför allt att söka åstadkomma samhällsgagneligt arbete. Man skulle kunna tänka sig, att man här upprättade ett institut för gynnande av studier på detta område, vare sig dess medlemmar slutligen komme att tillhöra institutet såsom ordinarie medlemmar eller saken ordnades på annat sätt. Man skulle kunna prisbelöna skrifter och giva stöd åt vissa forskningsuppgifter o. s. v. Nu har man på senare tider kanske hört talas om, att det är meningen att i Kristiania i sammanhang med det norska Nobelinstitutet upprätta ett institut, som också skulle kallas *Institut de droit international*, och jag kan icke se något skäl, varför vi icke — ehuru vi icke äga ett sådant Nobelinstitut för den allmänna fredens befordran — skulle kunna bestå oss med något dylikt för befrämjande av studier inom den internationella rättens område.»

Då utskottet emellertid hoppas, att Kungl. Maj:t vid en eventuellt blivande utredning skall taga hänsyn till vad motionären och utskottet anfört i fråga om inrättande av en särskild professur i ämnet, får utskottet hemställa,

att andra kammaren, med biträdande av första kammarens beslut, ville för sin del i anledning av förevarande motion besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta verkställa utredning rörande vidtagande av lämpliga åtgärder till befrämjande av vetenskaplig forskning och undervisning i ifrågavarande ämnen samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen må kunna föranleda.

Stockholm den 22 juli 1914.

På utskottets vägnar:

NILS HELGER.
